

Natuur.stad



PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Afgiftkantoor Antwerpen X MassPost
Erkenningsnummer: P913.972

DRIEMAANDELIJKS LEDENBLAD VAN NATUURPUNT ANTWERPEN STAD - DECEMBER 2025 - FEBRUARI 2026 - JAARGANG 14 - NUMMER 4
VERSCHIJNT IN MAART, JUNI, SEPTEMBER EN DECEMBER

DE AALSCHOLVER

DE ECOLOGISCHE
VOETAFDruk
VAN ARTIFICIËLE
INTELLIGENTIE

WANDELEN IN
HET STAPPERSVEN



natuurpunt

ANTWERPEN
STAD

Af en toe worden er nog gezonde volwassen bomen gekapt in onze stad, zoals recent in Deurne-Zuid. Gelukkig zijn de buurtbewoners hier heel attent op en proberen ze dit met alle mogelijke middelen te vrijdelen. Zijn bomen dan zo belangrijk voor ons? Ja natuurlijk, daar zijn alle wetenschappers het over eens.

Vooraf grote volwassen bomen zorgen door hun volumineus bladerdak voor de verwijdering van CO₂ en fijn stof uit de lucht. In de zomer verkoelen ze de stad, die dan meer en meer een hitte-eiland geworden is. In de herfst en de winter voeden hun afgevallen bladeren heel wat insecten, schimmels en andere micro-organismen. Heel het jaar door zijn (vooral onze inheemse) bomen de steunpilaren van onze biodiversiteit. Hoeveel bomen hebben we eigenlijk nodig in een stad? Canadese onderzoekers ontwikkelden hieromtrent een optimale 'regel van 3'. Onze woning geeft dan uitzicht op tenminste 3 bomen. In onze woonwijk wordt best 30% van de oppervlakte ingenomen door bomen, liefst met hoge kruinen die boven de daken uitsteken. Het dichtste natuurgebiedje of park van minstens 1 hectare vinden we dan in vogelvlucht op max. 300 m afstand van onze woning...

Een onhaalbaar project? Antwerpen telt wel ruim 100.000 bomen, maar lang niet elke wijk is even goed bedeed. We missen vooral grote, oude bomen. Mede dankzij de jarenlange

inzet van Natuurpunt en onze afdelingsvoorzitter Koen Van Keer is ook ons stadsbestuur zich hier terdege van bewust. Jong aangeplante boompjes moeten voldoende ruimte krijgen, boven- en ondergronds, om tot sterke volwassen bomen te kunnen uitgroeien. Bomen voor de toekomst, die tenminste 50 jaar oud worden. En volwassen gezonde bomen moet je koesteren.

Zo zullen ook onze toekomstige generaties in een leefbare stad kunnen wonen.

Marc Van Outryve
Vrijwilliger



Inhoud

december 2025 - februari 2026, jaargang 14 - nummer 4

Voorwoord	2
De ecologische voetafdruk van generatieve AI	3
Interview met Maria Deprez	5
De aalscholver	7
Stappen in het Stappersven	8
De Kruithamer: Natuur.huis in Borsbeek	10
Stadstuipen – deel 2	12
Gewone esdoorn	15
Activiteitenkalender	16

Lokale afdeling

Natuurpunt Antwerpen Stad is de lokale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Het werkingsgebied omvat de delen van de districten Antwerpen (postcodes 2000, 2018 en 2060) en Borgerhout binnen de Ring en het volledige district Berchem. Lid worden betekent dat je deel uitmaakt van een grote vereniging met meer dan 130.000 gezinnen, die in Vlaanderen 25.000 ha natuurgebied beheert.

Contact

Koen Van Keer, Boomgaardstraat 79, 2018 Antwerpen. (03-226 76 01)
info@natuurpuntantwerpenstad.be

Vragen of opmerkingen kan je sturen naar: redactie@natuurpuntantwerpenstad.be

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 38/jaar. Te storten op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 met vermelding van je huidige lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel het nationale tijdschrift Natuur.blad als het lokale ledenblad Natuur.stad. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 7 een abonnement op Natuur.stad nemen. Te storten op rekeningnummer BE60 5230 8051 9270 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 40 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten kan op BE56 2930 2120 7588 met vermelding 'Wolvenberg – projectnummer 7743'.

Natuur.stad is het driemaandelijkse ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Stad. Gedrukt op een alcoholvrije pers met inkt op vegetale basis door Drukkerij Gazelle. Oplage: 2700 exemplaren.

Redactie: Christiane Lobbstaël, Ria Van Bastelaere, Koen Van Keer, Marc Van Outryve, Johan Wyckmans.

Layout: Kolja Aertgeerts, Peter Kluppels

De ecologische voetafdruk van generatieve AI

Tekst: Katrien Schaubroeck en Leen Van Delm

“Ik zal het rap even aan ChatGPT vragen.” Het is gauw gezegd en snel gedaan. Generatieve AI (artificiële intelligentie die nieuwe beelden, teksten, video's genereert) is niet meer weg te denken uit het leven. De bedrijfswereld heeft generatieve AI (GenAI) helemaal omarmd. Studenten, journalisten en onderzoekers schrijven hun teksten met een digitale assistent (disclaimer: deze tekst werd zonder GenAI geschreven). Ook natuurliefhebbers gebruiken GenAI; ze voeren waarnemingen in of trachten er soorten mee te identificeren. De ontwikkeling van AI is een trein die niet meer te stoppen is. Alleen: de ecologische voetafdruk van GenAI is totaal niet vergelijkbaar met die van een trein maar eerder met honderden raketlanceringen tegelijk. GenAI slurpt energie.

Datacenters

Wifi is onzichtbaar en een 'cloud' klinkt etherisch. Toch zijn internet en kunstmatige intelligentie erg materieel. Ze functioneren dankzij enorme computerinstallaties – datacenters – die overal ter wereld worden neergeplant op beveiligde, soms geheimgehouden plekken. In Europa staan velden vol in Noord-Spanje en Griekenland, maar ook in Antwerpen zijn er verschillende te vinden. Herinner je je de totale black-out in Spanje en Portugal eind april 2025 nog? Die zou veroorzaakt zijn door het gigantische verbruik van de datacenters.

Datacenters zijn de materiële dragers van data – stukjes informatie – die in een Large Language Model worden gestopt dat er patronen in herkent. Een chatbot zoals ChatGPT werd getraind om vervolgens op basis van waarschijnlijkheidsberekeningen antwoorden te genereren op nieuwe vragen. Merknamen als Gemini, ChatGPT, DeepSeek en Copilot verwijzen naar verschillende bedrijven die al een GenAI-chatbot hebben gemaakt.

Voetafdruk

Welk gerecht kan ik koken met de restjes in de koelkast? Wat zijn de mooiste stranden in Thailand? Hoe kan ik een roerdomp spotten? ChatGPT ontvangt dagelijks 2,5 miljard dergelijke vragen ('prompts' genaamd). Dat aantal stijgt met de dag (in 2024 werd de kaap van 1 miljard overschreden). Veel mensen vinden ChatGPT dus blijkbaar handig. Dat is heel slecht nieuws voor het milieu. Een Amerikaanse studie berekende dat er alleen al voor het trainen van ChatGPT3 (de 3e versie van ChatGPT) 700.000 liter drinkwater nodig was en ongeveer evenveel stroom als 500.500 huishoudens in een maand gebruiken. Die ecologische impact stopte niet eenmaal het product op de markt kwam. Bij elke vraag aan een AI-chatbot is er bijzonder veel rekenkracht nodig om de waarschijnlijkheidsberekening te voltooien. Eén vraag aan ChatGPT stellen kost evenveel energie als 14 minuten een lamp laten branden. Elke vraag aan ChatGPT kost gemiddeld bijna tien keer zo veel als een simpele zoekopdracht in een zoekmachine die nog geen GenAI heeft ingebouwd (zoals Mojeek, DuckDuckGo of Ecosia). Van al dat rekenwerk verhitten de computers in de

AI-datacenter (foto HDR)



datacenters, zodat ze moeten gekoeld worden met water. Per 10 tot 50 vragen heeft ChatGPT een halve liter water nodig.

Exponentiële toename van energieverbruik

In 2024 waren datacenters verantwoordelijk voor 1,5 procent van het wereldwijde energieverbruik. De laatste 5 jaar is hun energieverbruik telkens met 12% gestegen. Donald Trump heeft in 2025 besloten om miljarden te pompen in de verouderde, vervuilende steenkoolindustrie om aan de behoeften van AI-datacenters te kunnen voldoen. Die energiebehoeften zullen immers blijven stijgen. Elke chatbot verzamelt data van alle internetgebruikers (vaak zonder toestemming) om meer verfijnde patronen te kunnen ontdekken. Datacenters moeten dus telkens weer uitbreiden: van 5 697 naar 8 410 in 2030. Google-zoekopdrachten hebben inmiddels GenAI ingebouwd. Ook al klikt een Google-gebruiker enkel op de directe links en negeert die het stukje gegenereerde tekst, de computers in de datacentra draaien. Google rapporteerde vorig jaar dat zijn uitstoot van broeikasgassen tussen 2019 en 2024 was gestegen met maar liefst 48%. De voornaamste reden: datacenters.

Wie denkt dat het enorme verbruik van GenAI slechts een kinderziekte is, heeft het mis. *Bigger is better* is al jaren de dominante opvatting in AI-onderzoek: AI wordt beter door op te schalen, met meer opslagcapaciteit, meer geheugen, meer elektriciteitsverbruik. Er wordt gewerkt aan de bouw van kleine kernreactoren (SMR's genoemd) en datacenters in de ruimte en onder water. Maar deze 'oplossingen' zijn helemaal niet de winwin die ervan gemaakt wordt. Oceanen warmen op, zeeleven sterft uit, waterecosystemen raken uit balans. Ruimtevaart gaat gepaard met een enorme roofofbouw op onze planeet waarvan nog niet zeker is of die op lange termijn ecologische winst zal opleveren. Er is bijvoorbeeld het risico dat datacenters geraakt worden door rondvliegend ruimteafval.

Ecologisch leven

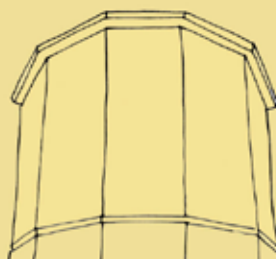
Afval scheiden, de trein of de fiets nemen in plaats van de auto, vegetarisch eten, de kraan dichtdraaien tijdens het tandenpoetsen... het zijn inspanningen die ecologisch gezien niets opleveren wanneer je enkele minuten later aan ChatGPT vraagt wat de beste plek is om een gierzwaluwkast te hangen. Het antwoord op die vraag vind je gelukkig ook nog altijd op de website van Natuurpunt.

Natuurwandelingen in het Antwerpse door de VMPPA (Vereniging voor Milieueducatie Provincie Antwerpen)

- 25/01/2026 om 14u00. Stille nacht, heilige nacht. Ertbrugge (Hoek Schotensesteenweg - Ertbruggelaan, Deurne)
- 17/01/2026 om 19u30. Sterrenavond. Boekenbergpark (Parkingang Gouverneur Holvoetlaan, Deurne)
- 24/01/2026 om 19u30. Sterren en kosmos. Boekenbergpark (Parkingang Gouverneur Holvoetlaan, Deurne)
- 08/02/2026 om 14u00. Bomen en knoppen. Ertbrugge (Hoek Schotensesteenweg - Ertbruggelaan, Deurne)
- 21/02/2026 om 14u00. Komt de lente nu al? Nachtegalenpark (Parkingang Den Brandt, Beukenlaan 12, Antwerpen)
- 08/03/2026 om 09u00. Vogels in dit prachtige bos. Ertbrugge (Hoek Schotensesteenweg - Ertbruggelaan, Deurne)

Tenzij anders vermeld, melden wandelaars zich gewoon aan op de vertrekplaats van de respectievelijke wandeling en is inschrijven niet verplicht. Voor meer info:

vmpa-antwerpen-centrum@vmpa-vzw.be of via 0470-13 60 24.



VITIS

eten + drinken

open

don-vrij ——— 1600u

zat-zon ——— 1130u

wij proberen zoveel mogelijk
met lokale producten te werken

allergenen ——— vraag info aan de bar

reservaties ——— 0490 43 43 46

www.vitis-eten-en-drinken.be

Generaal Drubbelstraat 128, Berchem

Interview met Maria Deprez

Tekst: Marc Van Outryve en Maria Deprez

Sedert een drietal jaar is Maria Deprez één van de gedreven vrijwilligers in de beheerploeg van ons natuurdomein Wolvenberg.

Wanneer ontstond je interesse voor de natuur, Maria?

Toen ik 15 jaar oud was, deden we met de Chiro een fietstocht in de haven, georganiseerd door De Wielewaal. Ik ontdekte er

volgde een gidsencursus, met modules aardrijkskunde en bodemeigenschappen.

Via het internet kwam ik in contact met het secretariaat van Natuurpunt Antwerpen Stad (NAS). Eind 2022 bood ik me aan als vrijwilliger voor het wekelijks beheer van het natuurreserveaat Wolvenberg. Ik werd er hartelijk ontvangen en opgeleid door de ouderen in een gedreven ploeg.

Wat doe je zoal elke zondagvoormiddag in de Wolvenberg?

Elke week krijgen we onze opdracht, meestal van conservator Frank. Ik leerde er gras en bramen maaien. Uitspitten en uittrekken van invasieve exoten zoals Armeense braam en Japanse duizendknoop gaat vlotter met zijn tweeën. Er wordt ons ook uitgelegd waarom die planten invasief zijn en moeten verwijderd worden. Nieuwe bloemen en planten nemen snel de vrijgekomen plaats in. Een bosje met netels mag blijven staan, zodat vlinders er hun eieren kunnen leggen en de rupsen er later kunnen van eten. Het baasje van een loslopende hond of een visser aan de vijver worden vriendelijk maar kordaat aangemaand om de natuurreglementen te respecteren. Ik neem zelf ook het initiatief om samen met de collega's onze nieuwe vrijwilligers in het domein op te vangen. Verder organiseer ik al eens een etentje voor onze ploeg. Wolvenberg is intussen een beetje mijn eigen dieren- en plantentuin geworden, die ik koester!



Maria Deprez (foto: Patrick Van der Plas)

de plantenrijkdom op een terrein met opgespoten zand. Thuis in Kapellen mocht ik bloemen en groenten zaaien, planten en oogsten in de ouderlijke tuin. Handen en voeten in de aarde, met een gezonde blos op de wangen! Als volwassene sloot ik me aan bij een wandelgroep en ontdekte zo mooie natuurplekjes. In de kunstacademie leerde ik planten tekenen, met aandacht voor de specifieke vorm van bladeren en bloemen. Films als 'Onze natuur' van Pim Niesten openbaarden me de wondere wereld van onze flora en fauna.

Hoe werd je actief in een natuurvereniging?

Ik verhuisde van een huis met stadstuin naar een appartement in Berchem, en miste al gauw mijn tuin. Ik

Heb je tips om Antwerpen te vergroenen?

Ontharden is zeker de boodschap. Waarom gebeurden er geen aanplantingen op het Operaplein, bv. romantische rozenstruiken of een wandelpad overdekt met mooie klimplanten? Ook bij de heraanleg van de kaaien mis ik gras, bomen en struiken. Geveltuinen en stoeptuintjes zijn nuttig en ook mooi: waarom zijn ze niet talrijker in Antwerpen?

Wil je nog iets kwijt, Maria?

Moeder Aarde is niet van ons, wij zijn van Moeder Aarde. Een stille natuurwandeling werkt helend op onze mentale gezondheid. De natuur is een levend geschenk. Ik ben graag bereid om me als vrijwilliger bij NAS in te zetten in ons toekomstig Natuurhuis in Park Brialmont. Misschien is het een idee om voor onze bezoekers in de winter lekkere erwtensoep aan te bieden: die moet je zeker komen proeven! ■



Aalscholver laat zijn vleugels drogen (foto: Chung Hyeon via Pixabay)

De aalscholver

Tekst: Lili Claes

Als je tijdens een wandeling een grote, zwarte vogel met gespreide vleugels op een boomtak in het midden van een vijver ziet zitten, is het hoogstwaarschijnlijk een aalscholver. Als een adelaar houdt hij zijn vleugels wijd open en flappert er soms mee om het zonlicht op te vangen en ze zo te drogen. Dat helpt hem niet alleen om zijn lichaamstemperatuur op peil te houden, maar bezorgt hem ook een opmerkelijk duikvermogen. Daardoor kan de aalscholver makkelijk tot wel 10 meter diep duiken om op vis te jagen.

Waterraaf

Aalscholvers kan je aantreffen op meren, rivieren en langs de kustlijn, zowel in zoet, zout als brak water. Hun spanwijdte bedraagt 120 tot 150 cm. Ze hebben een haakvormige snavel. Men noemt ze ook soms waterraaf of koolgans (vanwege hun verenkleed dat zo zwart als kolen is). In de 18de eeuw dacht men nog dat de aalscholver verwant was aan de pelikaan, maar dat is niet het geval.

Aalscholvers broeden in bomen in kolonies. Hun nesten bestaan uit takken, riet en plantendelen uit het water. De jongen krijgen van de beide ouders voedsel dat wordt opgebraakt zodat de jongen het uit hun keel kunnen pikken. De bomen waarin de aalscholvers hun nest hebben, krijgen het regelmatig hard te verduren. Door de bijtende ontlasting van de vogels verliezen de bomen vaak hun bladeren, waardoor ze soms afsterven.

Terug van weggeweest

Nog niet zo lang geleden, in de vorige eeuw, werden aalscholvers ei zo na uitgeroeid. Omdat een volwassen aalscholver tot wel 750 gram vis per dag eet, werd de vogel beschouwd als schadelijk voor het visbestand. Hele kolonies werden vernietigd waardoor de aalscholver in 1965 verdween

Aalscholver in vlucht (foto: Bert Van der Krieken)



Aalscholver (foto: Chantal Van Gool)

als broedvogel. Dankzij beschermingsmaatregelen en een betere kwaliteit van het water, waardoor het visbestand aangroeide, nam het aantal aalscholvers in de jaren 90 opnieuw toe. Nu is de aalscholver een beschermde diersoort, ook al zien vissers ze niet graag komen op hun visvijver. Ze dienen zelfs vaak een aanvraag in om ze te mogen verdelen, wat natuurlijk niet toegestaan wordt!

Afgerichte visvanger

In China en Japan worden aalscholvers nog altijd gebruikt bij de visvangst. De vogels worden aan een touw meegenomen op een bootje of vlot en krijgen een nauwe metalen of lederen ring rond hun nek zodat ze de gevangen vis niet kunnen inslikken. Dan worden ze binnengehaald door de visser die de aalscholver zijn buit laat ophoesten in een mand of bak en hem als beloning een visje laat houden. ■

Aalscholverkolonie (foto: Chantal Van Gool)



Stappen in het Stappersven

Bron: Natuurpunt Noorderkempen

Op de grens van Vlaanderen en Nederland ligt een uitgestrekt natuurgebied waar heide, vennen, bossen en stuifduinen één groot levend schilderij vormen. Geen enkel moment is hetzelfde: het licht verandert, het water glinstert, de wind schuift het zand heen en weer. Dit is het Stappersven – een plek die je meeneemt, keer op keer.



Fuut (foto: Jürgen via Pixabay)

Een landschap vol verhalen

Het pad slingert langs glinsterende vennen waar de lucht zich in spiegelt. Even later wandel je tussen struikheide of over zand dat nog altijd lijkt te bewegen. Je voelt de overgang van droog naar vochtig, van open naar besloten bos. Eiken en berken staan naast stoere dennen, en achter de volgende bocht opent zich opnieuw een weids panorama. Elke stap onthult een nieuw hoofdstuk van dit gevarieerde landschap.

Leven in alle seizoenen

In de lente wuift het veenpluis als een witte zee over de vennen, terwijl libellen en juffers in felle kleuren boven het water zweven. Met wat geluk hoor je de roep van de heikikker of zie je een vinpootsalamander wegglijpen.

's Zomers gonst het van activiteit. Grote groepen eenden en kokmeeuwen zweven door de lucht, terwijl geoorde futen en brilduikers sierlijk door het water glijden. De heide staat dan in bloei, paars en vol vlinders: het tere heideblauwtje, het levendige bont dikkopje.

In de herfst hangt er mysterie in de lucht. Mist sliert over de vennen, paddenstoelen duiken op in de bossen en de bladeren kleuren warm. In de winter wordt het Stappersven een toevluchtsoord voor duizenden trekvogels: grauwe ganzen, kolganzen, eenden en kleine zwanen rusten hier uit van hun verre reizen.

En wie goed oplet, wacht misschien een verrassing: dit is de enige plek in Vlaanderen waar adder en gladde slang samen voorkomen.

Verborgen bewoners

In de bossen groeien blauwe en rode bosbes en zelfs de eeuwenoude jeneverbes. Tussen de duinen schieten zandloopkevers bliksemsnel weg, en in het losse zand wacht de mierenleeuw geduldig in zijn valkuil. De robuuste rugstreeppad voelt zich hier net zo thuis als buntgras en zandzegge.

Hier hoor je de zang van de boomleeuwrik of het geheimzinnige geroffel van de nachtzwaluw. De zwarte specht timmert onvermoeibaar zijn nestholte uit, tot de boommarter besluit dat het ook voor hem een ideaal onderkomen is. ■

Voor wie zelf op ontdekking wil

Het Stappersven is het hele jaar vrij toegankelijk via de paden.

Stevige schoenen of laarzen zijn onmisbaar.

Honden zijn niet toegelaten, zodat de kwetsbare natuur in alle rust kan floreren.

Wil je op verkenning met een ervaren wandelgids? Contacteer dan Chris van Natuurpunt Noorderkempen (047 667 65 41).

Wandelroutes

Eikenpad – 2,7 km, een korte maar sfeervolle lus (± 40 min)

Stappersvenwandeling – 4,9 km, langs de mooiste plekken van het ven (± 70 min)

Duinenwandeling – 7,3 km, een avontuurlijke tocht door het stuivende zand (± 110 min)

Startpunten

Parking Zuid, Verbindingsstraat 32, Kalmthout

Stappersven – Kalmthoutse Heide, Heibloemlaan 90, Kalmthout

Bereikbaarheid

Vanuit Antwerpen reis je rechtstreeks met de trein naar station Heide of Kalmthout.

Vanaf station Heide wandel je ± 1,5 km tot het startpunt.

Vanaf station Kalmthout is het ± 2,3 km.

Adder (foto: Artur Pawlak via Pixabay)





De Kruitkamer: Natuur.huis in Borsbeek

Tekst: Bram Van Ballaer

Nieuws uit onze zusterafdeling Natuurpunt Schijnbeemden.

In het Fort van Borsbeek (Fort 3) beschikte de lokale kern al lang over een eigen ruimte voor het organiseren van activiteiten. De collega's keken echter al even uit naar een betere accommodatie om bezoekers aan het fort nog beter te kunnen ontvangen. Eind 2023 bekeken ze enkele leegstaande lokalen en rijpte het meest ambitieuze plan van de lokale kern... een volledige historische gang van het fort met aangrenzende ruimtes!

Visie

Begin 2024 overtuigde Natuurpunt Schijnbeemden het bestuur van Borsbeek om hun de volledige ruimte in huur te geven, waarbij Natuurpunt het akkoord kreeg om er een kleinschalig bezoekerscentrum in onder te brengen. Hun doelstellingen voor **De Kruitkamer**:

"Oprichting van een bezoekerscentrum om zowel toevallige passanten als vaste bezoekers aan het fort de mogelijkheid te geven om er van dichtbij kennis mee te maken. De mogelijkheid wordt geboden om de binnenkant van het fort te verkennen en informatie over zijn geschiedenis, de vleermuizen en het beheer te krijgen."

De huidige beschikbare ruimte bestaat uit drie grote delen. Er is allereerst de voormalige kruitkamer die nu is ingericht als cafetaria, voorzien van sanitair en van een keuken, zodat passanten met de nodige voorzieningen kunnen worden ontvangen. Deze ruimte wordt ook gebruikt voor vergaderingen of om activiteiten te organiseren, maar is evengoed te huur door externen. Daarnaast hebben ze enkele kamers voor de opslag van materiaal voor het beheer van het natuurreservaat, dit waren onder andere een voormalige keuken en een kolenkot.

De grootste ruimte is evenwel de gang van de rechter caponnière, die verbinding maakt tussen de gangen waar vleermuizen overwinteren en waar oorspronkelijk kanonnen

Kruitkamer na inrichting (foto Natuurpunt Schijnbeemden, kern Borsbeek)



opgesteld stonden om de fortgracht te beschermen. Deze werd rond 1990 ingericht als schuttersgang. Sinds vorig jaar is die weer te bekijken in zijn oorspronkelijke bakstenen pracht. In afwachting van een stelselmatige inrichting met infopanelen en educatieve opstellingen werden er in deze gang met al zijn zijkamers al enkele kunsttentoonstellingen gehouden.

Inrichting

De afgelopen twee jaar werd vooral energie gestoken in het vrijmaken van de bezoekersgang. Ruim twee containers met puin en nog ettelijke aanhangwagens met afval werden naar het containerpark gebracht. In het fort heerste een hoge vochtigheidsgraad. Die tegengaan met ontvochtigers paste niet in een duurzame visie. In alle ruimten werd gewerkt aan een betere ventilatie, o.m. door vroegere openingen opnieuw vrij te maken.

De educatieve inrichting zit nog grotendeels in de planningsfase. Naast klassieke infoborden willen de collega's van de kern Borsbeek van Natuurpunt Schijnbeemden ook allerlei interactieve opstellingen maken om zowel het fort als de vleermuizen beter te leren kennen. Wie iets afweet van 3D-modelleringen, dronefotografie of wie rubberen vleermuizen kan printen... we zoeken jou! Ook andere creatievelingen zijn welkom.

Bezoeken

In en rond De Kruitkamer zullen talrijke activiteiten plaatsvinden. In het engagement naar de gemeente Borsbeek werd immers beloofd naast een regelmatige opening van De Kruitkamer ook maandelijkse educatieve activiteiten te organiseren. Tijdens de zomermaanden (april tot en met september) is iedereen elke zaterdagmiddag (13.30 u – 17.30 u) welkom om een bezoekje te brengen aan de gang. Je kan er terecht voor informatie over het fort, de wandelingen, een sanitaire



Kruitkamer, gewelven (foto Natuurpunt Schijnbeemden, kern Borsbeek)

pauze of gewoon om even uit te rusten op het terras of in De Kruitkamer zelf (breng wel een trui mee, want het is binnen altijd fris!). Verder kan je het lokaal van De Kruitkamer huren voor een feestje en staat het ter beschikking voor diverse educatieve activiteiten.

Je vindt hen terug op google maps:

maps.app.goo.gl/ZFErXFVjTSEoqob88 (of zoek op "Kruitkamer Borsbeek"). Neem contact op met hen via kern.borsbeek@natuurpuntschijnbeemden.be.

Vrijwilligers gezocht!

Naast het vaste beheerwerk op het fort zijn we nu ook op zoek naar hulp voor de wekelijkse toogdienst in De Kruitkamer. Ook voor de inrichting van de gang en het geven van rondleidingen mag je je op bovenstaand mailadres melden. De kern Borsbeek dankt ook voor alle steun die ze de afgelopen twee jaar al kregen!

Kruitkamer, terras (foto Natuurpunt Schijnbeemden, kern Borsbeek)



Stadstuintips – deel 2

Tekst: Tin Aertsen

Wat voorafging

Acht jaar geleden verhuisde ik naar een huis met een grote tuin. Ondertussen heb ik veel geleerd, gelezen en geluisterd. Toch blijft tuinieren voor mij klungelen in de marge, een metafoor voor het leven. Maar tegelijk groeit er ook een droom. De droom dat we samen, met al onze tuinen en parken, een natuurinclusieve stad creëren. Lees hier mijn dagboek...

hebben, of naar droge plekken onder de bomen. Daar valt immers 40 tot 60% minder regen doordat de druppels op het bladeroppervlak vaak verdampen vooraleer ze de grond raken. Zolang ik dit gesleur met tuinslangen leuker vind dan afwassen of strijken, hou ik het vol. Uiteindelijk moet ik alleen maar een kraantje opendraaien en ondertussen ben ik buiten.

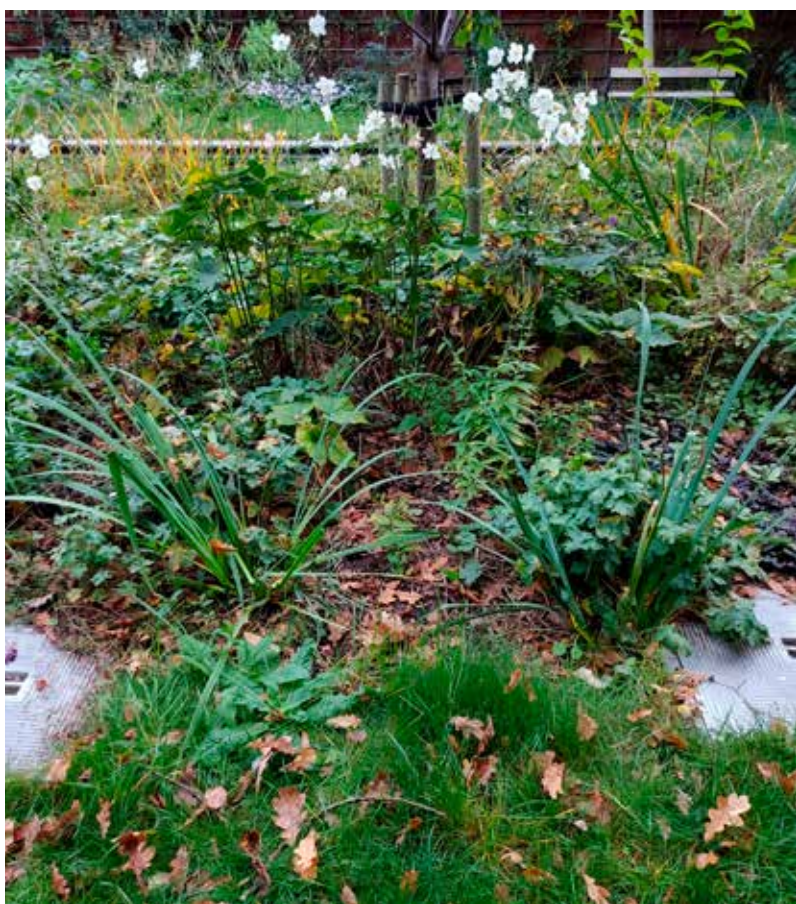


Regenwatertonnen (foto: Tin Aertsen)

Deel 2: Regenwater

Zodra we in ons nieuwe huis wonen, ontwerp ik in mijn hoofd een energieplan, met daarin onder meer een waterput. Maar zo'n ingreep vraagt offers: het terras opbreken of graven bij de eik en de wortels ervan beschadigen? Het blijkt goedkoper om je toilet door te spoelen met drinkwater, dan om een regenput te steken.

Ik hang een goot aan het tuinkot en zet er regentonnen naast. Na de eerste lange droogte koop ik nog grotere regentonnen en zet ze onder de buitentrapp. Regelmatig klop ik op de tonnen om te horen hoeveel water er al in zit. Dat leid ik dan via een tuinslang naar bloemen of struiken die het nodig



Twee regenwaterputten (foto: Tin Aertsen)

Droogtealarm

Vanaf 2017 kampen we met steeds langere droogtes. Ik verbind de regenpijp via een ondergrondse buis met een infiltratiekrat onder het gazon. Zo'n krat ziet eruit als een plooi bak waarmee je winkelt in de Colruyt, alleen wat groter en binnenin met doek bekleed. Zo krijgt onze eik wat extra water en ik besef: dit zouden we overal moeten doen. Met een paar honderd euro red je duizenden kuub water van de riool. En wie geen plastic in zijn grond wil, kan een kleine wadi graven. Een wadi is een begroeide greppel die overtollig regenwater opvangt en langzaam laat infiltreren in de bodem.

De jaren daarna worden de droogtes nog extremer, terwijl ook de bemaling van de Ring en enkele werfpompen in de buurt het water wegs slurpen uit de ondergrond. Ik zet een kom water op tafel voor de vogels en bewonder de kaardenbol, die na een regenbui in de bladkelken rond zijn steel wat water bewaart voor de insecten.



Het afgelopen jaar sprak ik de regenputten regelmatig aan om de tuinplanten en de vijver te laven. Slechts een keer moest ik valsspelen met kraantjeswater. Kauwenkoppels, eksters, merels en een kraai komen om beurt drinken volgens rang en stand. Een roofvogel, iets later een reiger. Wat doen kleine tuinvogels eigenlijk als het niet regent? Breiden ze dan hun leefgebied uit tot aan de Schelde of de vijver van het stadspark? Libellen en waterjuffers jagen boven het water en in de avondschemering tikken vleermuizen kort het zwarte wateroppervlak aan. Het water werkt ook als airco: het haalt de warmte tot een halve meter hoog uit de lucht en elk briesje voert koelte door de tuin. Een regenput of een vijver zijn misschien een luxe die niet iedereen zich kan veroorloven. Maar een regenton, een infiltratiekrat of een kleine wadi? Zou dat niet haalbaar zijn voor bijna iedereen? Zo brengen we samen meer water naar onze tuinen, naar plantenwortels en bodemleven. En zo bouwt elke druppel mee aan meer natuur in onze stad. ■

Auteur: Chris De Roover – www.cryptochris.be

- | | | | | | | | | | | |
|---|----|----|--|----|----|----|----|----|----|---|
| A | | 15 | | | 18 | | | 5 | 7 | 2 |
| B | | 1 | | | 3 | 14 | | 8 | | |
| C | 5 | 7 | | | 6 | | 7 | 24 | | |
| D | 13 | | | 17 | | | 3 | | | |
| E | 22 | | | | 13 | | 8 | 16 | | 4 |
| F | 23 | 11 | | | 10 | | 6 | | 23 | |
| G | | | | 11 | 11 | | 16 | 14 | | |
| H | 22 | | | | 21 | | 18 | | 20 | |
| I | 9 | | | | 20 | | | | | |
| J | | 4 | | | 12 | | | | | |
| K | | 15 | | | 19 | 24 | | | | |
| L | 10 | 23 | | | | 21 | | | | |
| M | 2 | | | | 9 | | | | | |
| N | | | | | 19 | | | | 17 | |

De oplossing vind je op de back cover.



VANUIT 'T STAD DE NATUUR IN? MET EEN FIETS VAN DE GEUS BEN JE ER ZO!

Al 40 jaar zijn wij jouw fietsenwinkel in en rond Antwerpen. Met welke fiets trek jij de natuur in: de stadsfiets, e-bike, reisfiets, gravelbike, racefiets, bakfiets of vouwfiets? Bij Fietsen De Geus helpen we je kiezen.



PLAN EEN GRATIS
TESTRIT IN EEN VAN
ONZE 4 WINKELS



Voor elke verkochte fiets planten wij, samen met Go Forest, één boom. Dit komt neer op circa 3.500 bomen per jaar! Waarom wij dit doen lees je op fietsendegeus.be/go-forest.

ONTDEK ONS GAMMA
EN ALLE FILIALEN OP

FIETSENDEGEUS.BE

Gewone esdoorn

Tekst: Marc Van Outryve

Meestal bespreken we planten en bomen, die in onze streken oorspronkelijk inheems zijn. Van de ongeveer 150 soorten esdoorn is alleen de veldesdoorn (Spaanse aak) inheems. De gewone esdoorn, die we hier frequent aantreffen, is oorspronkelijk afkomstig uit Midden- en Zuid-Europa. Toch verdient hij om verschillende redenen onze interesse.



Blad van gewone esdoorn (foto: Ralph's Foto's via Pixabay)

Helikoptertjes

De gewone esdoorn is in Antwerpen dikwijls aangeplant in parken en lanen. Vaak gaat het om gecultiveerde bomen, soms met bontgekleurde bladeren. De boom draagt typische vijflobbige bladeren, tot 25 cm groot. Opvallend zijn de gevleugelde vruchtjes, met twee splitvruchten aan één steeltje. De beide vleugeltjes vormen onderling een rechte of scherpe hoek en wentelen als een helikoptertje wanneer de vruchtjes afvallen.

Bij de inheemse Spaanse aak zijn de bladeren merkkelijk kleiner (tot 7 cm), met 3 of 5 gaafrandige en scherp ingesneden lobben. Zijn vruchtjes zijn eveneens dubbel gevleugeld. Hij wordt ook aangeplant als haag of struik, in plantsoenen en tuinen. We weten niet waarom hij 'Spaans' wordt genoemd. Mogelijk omdat hij als enige esdoornsoort in Spanje voorkomt?

Goed aangepast

De gewone esdoorn vind je net zo goed in bossen als op braakliggende terreinen. Hij groeit zowel op vochtige als op drogere gronden. Door zijn dunne schors verdraagt hij geen extreme hitte. Hij zaait zich vlot uit, de jonge boompjes groeien snel. Vanaf de leeftijd van 30 jaar vertraagt de groei, toch hij kan tot wel 500 jaar oud worden. Een



Vruchten van gewone esdoorn (foto: Fabienne Dierge)

volwassen boom schenkt ons in de zomer veel schaduw en verkoeling, dankzij zijn dicht en koepelvormig bladerdak. Hij is goed bestand tegen luchtverontreiniging, een voordeel in dichtbevolkte steden en langs drukke wegen. In bossen zorgt een homogeen esdoornbestand voor een gunstige kruidlaag, omdat de afgevallen bladeren snel verteren. Zo ontstaat humus met een optimale mengeling van organische stoffen en mineralen.



Schors van gewone esdoorn (foto: Monia Meerpoel)

Rijke voedselbron

Als niet-inheemse boom herbergt de gewone esdoorn minder soorten insecten en andere dieren dan de inheemse eiken, wilgen en populieren. Maar door zijn uitbundige bloei met nectarrijke bloemen trekt hij toch heel wat bijen, hommels, kevers en vliegen aan. Er leven ook veel bladluizen op (soms een plaag!), die honingdauw produceren en zo mieren, honingbijen, kevers en vlinders voeden. Deze insecten vormen een voedselbron voor vogels. Een twintigtal vogelsoorten doet zich tegoed aan de zaden, die wel schadelijk zijn voor paarden. In de herfst eten bodeminsecten en regenwormen van de afgevallen bladeren, een voedselrijke biomassa.

De gewone esdoorn verdient dus zeker zijn plaats in onze streken.

GEWONE ESDOORN

Wetensch. naam	<i>Acer pseudoplatanus</i>
Voorkomen	bossen, heggen, braakliggende grond aangeplant in parken, lanen; cultivars
Hoogte	tot 30 m
Schors	rossig-grijs; eerst glad na 80 j. afschilferend + kleine plaatjes
Bladeren	vijflobbig, stompe gekartelde randen tot 25cm groot; dof donkergroen
Bloei	april-juni
Bloemen	veelbloemige hangende pluimen lichtgroen; één- of meerslachtig
Vrucht	2 verbonden dopvruchten + vleugeltjes

Vergeet je lidmaatschap niet te hernieuwen!

Help ons om ook in 2026 de natuur in onze stad te beschermen en uit te breiden. Schrijf je lidgeld (€38 voor het hele gezin) over op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, met vermelding van je naam, lidnummer en adres.

Alvast hartelijk bedankt!
Het vrijwilligersteam van Natuurpunt Antwerpen Stad

Activiteitenkalender

DECEMBER 2025 – JANUARI – FEBRUARI – MAART 2026

Voor de volledige agenda en de meest recente info zie www.natuurpuntantwerpenstad.be

DE STADSMUS

VOGELTELLINGEN

Iedere eerste zondag van de maand van 8.30 uur tot 11.00 uur

7 december 2025: Brialmontpark – samenkomst voetgangersbrug kant Singel

4 januari 2026: Parken zuidrand – samenkomst aan Hof van Leysen – hoek Markgravelei

1 februari 2026: Konijnenwei en omgeving – samenkomst hoek Singel – Kol. Silvertopstraat

1 maart 2026: Stadspark – samenkomst hoek Van Eycklei – Quinten Matsijslei

UITSTAPPEN

14 december 2025

van 8.00 uur tot 13.00 uur: verrassingsuitstap – inschrijven vóór zaterdag 13/12 via de website: <https://www.natuurpunt.be/agenda/verrassingsuitstap-vogelwerkgroep-de-stadsmus-24496>
Na je inschrijving ontvang je nog een mail, uiterlijk op zaterdag 13/12, waarin we je alle info bezorgen i.v.m. de afspraakplek, het vervoer en de bestemming.

29 maart 2026

van 8.00 uur tot 13.00 uur: excursie naar het gebied De Zegge – info en inschrijven via: <https://www.natuurpunt.be/agenda/excursie-vogelwerkgroep-de-stadsmus-naar-de-zegge-25537>

ACTIVITEITEN

14 februari 2026: AnKoNa ontmoetingsdag – Campus Drie Eiken – infostand Vogelwerkgroep De Stadsmus. Meer info volgt op onze media.

VERGADERING

5 januari 2026

start om 19.30 uur.

Interesse om mee te doen met onze vogelwerkgroep of benieuwd hoe je een steentje kan bijdragen? Je bent van harte welkom op onze vergadering! Meer info volgt op onze media.

CURSUS

april-mei 2026: Moeras- en rietvogels – alle info en inschrijvingen via deze link: <https://www.natuurpunt.be/agenda/cursus-moeras-en-rietvogels-24818?date=22/04/2026>

Meer info over al onze activiteiten op:

<https://www.natuurpuntantwerpenstad.be/events/>

Fb: <https://www.facebook.com/destadsmus>

BEHEER WOLVENBERG

Beheerdagen op zondagvoormiddag.

Meer info en beheerdata op:

<https://www.natuurpuntantwerpenstad.be/events/>

Afspraakplaats: container hoek

Posthofbrug – Singel

Stevig schoeisel en kledij die tegen een stootje kan. Werkhandschoenen krijg je ter plekke.

Lees Natuur.stad digitaal

3.000 gezinnen ontvangen vier keer per jaar een tijdschrift met 16 pagina's. Hoeveel ton papier kruipt daarin? Onze drukker werkt met chloorvrij 100% gerecycleerd papier, maar toch... Natuur.stad wil zijn ecologische voetafdruk verkleinen en daarom willen we onze leden graag vragen te overwegen om hun abonnement op papier om te zetten in een digitaal abonnement. Je krijgt dan telkens een prima verzorgde pdf opgestuurd. Zo help je onze druk- en verzendingskosten te verlagen en kunnen we meer geld stoppen in onze core business: natuur beschermen. Wil je mee overstappen op digitaal? Geef ons een seintje via info@natuurpuntantwerpenstad.be.

Natuurcrypto oplossing p. 13

Verticaal: bosuitbreiding

A. bijbedoeling	H. verbloemen
B. bloempjes	I. zoemen
C. insectenhotel	J. ruiker
D. dauwtrip	K. bijdehand
E. vlinderstruik	L. frisbee
F. ratificeren	M. gonzen
G. bijbaantje	N. bijgebouw